

Др Томаш ТОМАШЕВИЋ

Републички секретаријат за пољопривреду и шумарство —
Титоград

Задаци ветеринарске службе у седмогодишњем плану развоја сточарства у СРЦГ*

У складу са општејугословенским интенцијама и циљевима развоја пољопривреде, последњих година и у нашој републици сва настојања и друштвена улагања усмјерена су у правцу интензивирања пољопривредне производње коју је, као што знамо, до недавно карактерисала велика заосталост у односу на остале гране привреде. Брзи привредни развој наше републике захтијевао је стални пораст запошљавања у свим гранама привреде, посебно у индустрији и грађевинарству. Највећи дио те радне снаге долазио је из пољопривреде, па је то имало великог утицаја на мијењање социјалне структуре становништва, што се најбоље види из сљедећих података: 1953. године пољопривредно становништво износило је 61,5% укупног броја становника Републике док се 1961. године тај број смањио на 48,1%. Међутим, ово мијењање структуре становништва није ишло упоредо са повећавањем друштвеног земљишта и сточног фонда, што се опет види из података да је пољопривредно становништво у наведеном периоду опало са 61,5% на 48,1%, а у друштвени посјед прешло 2,3% укупних површина док је сточарство на друштвеном сектору у односу на приватни сектор износило: говеда 1,7%, оваца 2,4%, свиња 1,1% и живине 0,7%.

Ова несразмјера активних пољопривредних произвођача и обима производње на друштвеном сектору негативно је утицала на укупну пољопривредну производњу у протеклом периоду, па, разумије се, и на сточарску производњу. Зато је највећи дио пољопривредне производње зависио од индивидуалних произвођача, а њихов се број, како видимо, из године у годину смањивао.

* Реферат одржан на XV годишњој скупштини Друштва ветеринара и ветеринарских техничара Црне Горе у Титограду 28. IV 1964. године

Због све већих потреба градског становништва за прехранбеним производима и брзог развоја прерађивачке индустрије, базиране на производима и сировинама из пољопривреде, повећање пољопривредне производње постаје све више императив нашег времена и наших потреба, те је разумљиво зашто пољопривреда из године у годину заузима све значајније мјесто међу осталим привредним гранама.

Друштвеним планом СРЦГ за 1964. годину предвиђа се пораст физичког обима пољопривредне производње за 4,8%, при чему се рачуна са повећањем производње на друштвеном сектору од 21% а на приватном око 3%. У оквиру предвиђеног пораста оцјењује се да ће се сточарска производња повећати око 6%. У склопу свих осталих мјера које се предвиђају за унапређивање пољопривредне производње, посебну важност има сточарство, јер оно у нашим приликама представља приоритетну грану пољопривреде. Све већа потражња и незамјенива вриједност сточарских производа у исхрани становништва, с једне, и међузависност сточарства и осталих грана пољопривреде, с друге стране, дају овој грани пољопривредне производње изванредно велики значај. Потребне прерађивачке индустрије намећу интензивнију производњу у говедарству од оне коју смо до сада имали, а ова, опет, ствара услове за развој свињарства и живинарства као пратећих грана мљечне и месне индустрије, чији нуз производи, обогаћени бјеланчевинама анималног поријекла, представљају квалитетно солидну храну за специјализовану производњу бекон свиња и товне живине, тзв. бројлера. Такву интензивну, односно индустријску производњу у сточарству, омогућиће комплексирање већих површина земљишног фонда на друштвеном сектору какав се ствара у појединим рејонима наше републике.

Значај који се придаје будућем развоју сточарства у нашој републици, може се оцијенити и по неким показатељима који се предвиђају у основним пропозицијама седмогодишњег плана привредног развоја СР Црне Горе. У 1970. години предвиђа се да се произведе: млијека око 76 000 тона, јаја око 37 000 000 комада и меса око 21 000 тона живе мјере. Укупна производња ових производа по једном становнику требало би да буде: око 44 кг меса, око 138 кг млијека и око 76 комада јаја. Повећање ограничених површина у друштвеном сектору, а то ће рећи и стварање бољих услова за производњу сточне хране, предвиђа се за око 4 550 ха а броја говеда за око 5 000 грла, оваца око 13 000 и живине за око 77 000 комада. Инвестициона улагања у сточарство обухваћена су укупним инвестицијама (18 милијарди динара) које се предвиђају за унапређивање пољопривредне производње.

Све ово говори о једном квалитетном скоку у сточарској производњи на друштвеном сектору пред којим се непосредно налазимо. Ако се томе дода и оно што ће се упоредо са овим предузимати кроз кооперацију и друге видове друштвеног дјелова-

ња у правцу интензивирања сточарске производње на приватном сектору, онда с правом може рећи да се и ветеринарска служба у нашој републици налази пред квалитетно новим или, боље рећи, сложенијим и, у стручном погледу, одговорнијим задатком. Задатком који треба да обезбиједи здравствену заштиту и репродукцију високопроизводних грла у великим запатима, какви се предвиђају на новоосвојеним површинама друштвеног земљишног фонда у околини Титограда, Даниловграда и неким другим подручјима већ идуће и наредних година. Задатком који ће тражити од ветеринарских стручњака познавање не само биолошких законитости које су услов за физиолошку равнотежу високопроизводних грла стоке него и велико познавање зоохијенских, технолошких и, нарочито, хранидбених норматива специјализоване, односно индустријске производње код говеди, свиња и живине.

О тим предстојећим задацима који очекују ветеринарску службу, желимо нешто више да кажемо, али прије тога потребно је да кажемо неколико ријечи и о ономе што је ветеринарска служба у нашој републици до сада радила и постигла. Ако је тачно да резултати дају подстрека новим подухватима и успјесима и ако има неких резултата које је постигла ветеринарска служба досадашњим радом, онда је корисно да то истакнемо, а није мање корисно ни да укажемо на извјесне пропусте, слабости и површности, којих је свакако било у досадашњем раду.

II

Ако резимирамо развој ветеринарства на подручју наше републике од 1945. године до данас, онда долазимо до ове констатације:

Велика оскудица у стручном кадру, недостатак ветеринарских објеката и институција на које би се ова служба могла ослонити, огромне штете проузроковане сточним заразама које су остале као наслеђе из минулог рата, отежане саобраћајне прилике због порушених путева и мостова, несташница и отежано снабдијевање цјепивима, лијековима и осталим пријекно потребним ветеринарским материјалом, то је управо оно што карактерише ветеринарску службу у Црној Гори у првим послјератним годинама.

У другом раздобљу које обухвата период од 1948. до 1953 године, ветеринарска служба, са промјенљивим и стално оскудним стручним кадром, једва је одолијевала појавама сточних зараза, које су се због великих миграција стоке у периоду обнове ратом уништеног сточарства несметано шириле. Може се рећи да није било сточне заразе која у овом периоду није регистрована и сузбијана и у Црној Гори. Срећна је била околност што је у ово критично вријеме за ветеринарску службу Црне Горе већ би-

ла пристигла прва генерација од десетак ветеринарских техничара, који су као стипендисти завршили Средњу ветеринарску школу у Сарајеву. То је, може се рећи, и први домаћи ветеринарски кадар у Црној Гори. Са овим помоћним кадром и толиким бројем ветеринара из других република, мало по мало сузбијане су оне сточне заразе које су имале епизоотски карактер, укључујући ту и јако раширену шугу код оваца, свињску кугу, слинавку и шап, бјеснило и неке друге заразе за које се је мислило у једно вријеме да их је немогуће сузбити и искоријенити. Како видимо, тих двадесетак ветеринара и ветеринарских техничара, под врло тешким условима, извршило је у овом периоду веома напорну и важну мисију, која се тешко може заборавити.

Из овог периода потиче и прва оснивачка скупштина првог Друштва ветеринара НР Црне Горе. Друштва које је имало свега 11 чланова и које је основано у Никшићу пригодном одржавања пољопривредне изложбе октобра 1949. године, гдје је и ветеринарска служба била заступљена са својим укусно сортираним и опремљеним павиљоном.

Трећи период, ако тако назовемо временске интервале у послјератном развоју ветеринарске службе, од којих сваки има своје специфично обиљежје, почео је 1953. године. То је период најзначајнијих успјеха и резултата који карактеришу ветеринарску службу Црне Горе. Боље рећи, то је период стварања материјалне основе за службу која на овом подручју *први пут добија трајно обиљежје*. За овај период је везана изградња ветеринарских амбуланата, више комуналних и двије индустријске клинике, дијагностичке станице и Центра за вјештачко осемењавање стоке, као републичких установа, и оснивање ветеринарских станица скоро у свим општинама. У том периоду ветеринарска служба у Црној Гори први пут добија дипломиране ветеринаре са своје територије. Заиста, ово је период који је и ветеринарској служби дао снажне развојне импулсе.

Дјелујући кроз поменуте установе у току посљедњих 10 година, иако са још недовољним стручним кадром и до краја необухваћеном проблематиком, ветеринарска служба у овој републици постигла је резултате који сами по себи говоре о њеној корисној друштвеној улози и њеној афирмацији постигнутој радом и залагањем стручног кадра. Као потврду ове констатације навешћемо у бројкама само неке резултате које је ова служба постигла за посљедњих 10 година, и то само кроз извјесне видове њеног стручног дјеловања.

Број животиња које је на разне начине третирао ветеринарска служба

Година	Прегледа- дано и ли- јечено жи- вотиња	Заштитно цијепљено против за- реза	Прегледано на кланич. закл. жи- вотиња	Лијечено од параз. болести	Вјештачки осјењено крва	Извршено других струч. интера.	Број дијагнос. претрага
1954.	819	66 948	85 698	23 584	—	—	774
1955.	601	66 927	123 760	25 135	—	—	7 980
1956.	8 901	75 784	132 072	37 187	787	4 648	5 103
1957.	19 634	93 380	151 212	23 940	963	4 318	2 700
1958.	24 321	128 646	121 847	34 198	2 366	4 856	1 683
1959.	13 628	87 113	166 623	21 778	2 182	7 491	2 946
1960.	31 457	102 963	180 238	23 265	3 157	10 083	2 560
1961.	20 739	130 608	171 860	56 895	3 233	12 329	4 467
1962.	16 444	130 518	185 550	43 540	3 864	11 245	1 755
1963.	17 711	111 911	187 555	48 004	2 354	14 468	6 375
Свега	154 255	994 818	1 515 415	337 506	17 906	69 438	36 343

Укупно је, на овај или онај начин, третирано 3 125 681 жи-
вотиња.

Како се види, за ових 10 година прегледана је, лијечена или
на други начин третирана укупно 3 125 681 животиња. Ако ту
цифру подијелимо са просјечним бројем ветеринара и ветеринар-
ских техничара који су вршили службу у овом раздобљу на под-
ручју Републике, онда излази да је сваки појединац лијечио,
цијепио или на други начин третирао 69 459 животиња. Или ако
ову цифру упоредимо са бројем свих животиња — по врстама —
колико их данас има у Републици, онда излази да би свака од
тих животиња по три пута била предмет рада ветеринарских
стручњака.

Ако овоме додамо да је ветеринарска служба за последњих
10 година од наплаћених стручних услуга остварила чист приход
од 300 000 000 динара, како се то види из доње табеле, што по
једном стручњаку износи 6 666 666 динара, онда се заиста може
рећи да је ова служба оправдала своје постојање.

	1954.	1955.	1956.	1957.	1958.	1959.	1960.
Приходи	2 523 929	4 782 146	12 396 792	23 970 201	24 622 207	29 824 993	34 206 969
	1961.	1962.	1963.				
	53 164 754	53 727 391	59 374 361				

Мада овим бројкама нијесу обухваћени сви стручни послови
који су били предмет рада ове службе у току протеклих 10 годи-
на, оне су ипак довољне да се оцијени њена улога у заштити

здравља људи и сточног фонда. Оне такође говоре да су сврсисходно искоришћавана сва средства која је заједница уложила да би се створила материјална база која је омогућила овакву организацију ветеринарске службе и створила домаћи стручни кадар којим данас располаже.

III

Указујући на овакав развој ветеринарске службе у нашој републици и резултате постигнуте у једном релативно кратком временском раздобљу, ми не можемо казати да у раду ове службе није било и извјесних пропуста и недостатака. Било их је свакако, и они су се заснивали колико на субјективним слабостима: помањкању иницијативе, немању система у раду, површном схватању дужности и одговорности итд., толико и на објективним тешкоћама и проблемима чије је рјешавање зависило од низа фактора на које ветеринарска служба није могла утицати. Тим субјективним слабостима управо мора се приписати: неажурност у административним пословима и неуредно материјално пословање у појединим ветеринарским станицама; несрећена евиденција о пословању установе; споро реаговање и површно спровођење мјера приликом појаве сточних зараза; одсуство сталне контроле над објектима и просторијама у којима се производе, прерађују, лагерују и продају животне намирнице животињског поријекла; недовољно ангажовање на пословима који се тичу промета стоке и контроле сточних пијаца; занемаривање стручне пропагандне чија је сврха отклањање негативних навика сточара погодних за ширење сточних зараза и паразитарних обољења која се са животиња преносе на људе; површна обрада стручних извјештаја који се подносе надлежним органима; сувише мало поклањање пажње организационим и другим питањима од којих не зависи само успјех у раду него и углед службе, односно установе којом руководи ветеринарски стручњак, као и други слични пропусти који би се могли приписати досадашњем раду појединих ветеринарских установа.

Оно што се мора имати у виду кад се говори о примједбама на досадашњи рад ветеринарске службе јесте оно ново што карактерише њену организацију у цијелој земљи, па и у нашој републици, а то је рад у ветеринарским станицама као сервисним установама јавног карактера. С обзиром на то што су оне установе са самосталним финансирањем, које се претежно издржавају од својих прихода, није свеједно како ће се службеници и они који руководе односити према таквим установама. Утолико прије што од рада и залагања и доброг руковођења зависе, поред осталог, и припадљивости службеника, односно стручњака који руководи установом.

НАРЕДНИ ЗАДАЦИ ВЕТЕРИНАРСКЕ СЛУЖБЕ

Ветеринарска служба у индустријској производњи

Осврнућемо се на оне најважније задатке који стоје пред ветеринарском службом у непосредној и даљој перспективи седмогодишњег развоја сточарства у нашој републици. Овдје мислимо на оне задатке које ће наметати формирање запата говеда за интензивнију производњу млијека и запата свиња и живине за производњу свињског и живинског меса — упоредо са повећавањем површине земљишта на друштвеном сектору. Поред ових, мислимо и на оне задатке који на ширем плану треба да допринесу унапређивању сточарске производње и даљем развијању ветеринарске дјелатности у Републици.

Прелазак са екстензивног начина држања и искоришћавања високопроизводних говеда на интензивнији, тј. индустријски начин производње, какав се предвиђа на друштвеном сектору већ у идућој години на неким добрима, захтијева од ветеринарске службе више одговорности и залагања, нарочито од оних ветеринарских установа и ветеринара који су укључени у такве производне организације било на бази уговора било територијалном надлежности за обављање стручних услуга на тим имањима или пак да су директно укључени у производњу. Њихова је дужност да се паралелно са тим и сами припремају за оне стручне послове и задатке које ће им наметати таква производња. Овдје мислимо на оне предрадње и предуслове који треба да обезбиједе здрав стартни материјал, тј. здраве матичне запате са којима почиње интензивна производња, а о чему највише треба да мисли ветеринарски стручњаци којима је повјерена здравствена заштита стоке у таквим производним организацијама.

Ветеринарски стручњаци, наиме, дужни су да добро проуче и у пракси упознају проблематику ветеринарске службе која прати индустријску производњу у сточарству. Прије него што се буду суочили са проблемима, они треба да упознају здравствену проблематику на великим погонима сточарске производње у другим републикама који имају дугогодишњу традицију. У таквим погонима они треба да упознају технологију производње, исхрану, држање, заштиту и зоохигијену сточних запата на којима се заснива интензивна производња.

Оно о чему се највише мора водити рачуна приликом формирања производних запата јесте онемогућавање уношења у такве запате туберкулозе и бруцелозе, за које знамо да се тешко искорјењују гдје су једанпут унесене и да, прије или касније, могу довести у питање производњу и читав запат. Да би се то онемогућило, неће бити довољно да се једанпут или двапут матични запат дијагностички испита него и да се прије тога добро

провјере и они запати одакле се матична грла набављају. Па и послједице свега тога ветеринарска служба треба будно да прати здравствено стање стоке, све док се не увјери да тих зараза и других узгојних болести у запату не постоји.

Одржавање беспријекорне чистоће у свим шталским просторијама и што чешће профилактично дезинфековање тих просторија, спријечиће многе узгојне болести које прате интензивну сточарску производњу, као што су маститиси, панарицијуми, колибацилоза, дизентерија, инфективне пнеумоније код телади и разна друга обољења.

Вјештачко осјемењавање плоткиња, контрола gravidности и сузбијање (лијечење) стерилности, такође су важни и одговорни стручни послови које треба да обављају ветеринари укључени у погоне сточарске производње или уговором везани за обављање тих послова, па се од њих захтијева да те послове врше савјесно и стручно.

Сточна храна може врло често бити повод лакших или тежих обољења животиња, па су ветеринари који одговарају за здравље животиња дужни да прате и исхрану животиња и начин припремања и квалитет сточне хране (конзервирање, мијешање и друге поступке у технологији исхране стоке).

Брига о здрављу стоке и одговорност коју има ветеринарска служба с тим у вези захтијевају од ветеринара који раде у индустријској сточарској производњи да заведу најстрожи ред и чистоћу не само у шталама и пратећим објектима него и у читавом кругу гдје се налази производни запат стоке. Они треба да забране сваки приступ у двориште лицима која нијесу у службеној функцији или која немају њихову дозволу. На тај начин биће онемогућено уношење сточних зараза у економско двориште, што је од посебног значаја са становишта профилаксе заразних болести и одржавања здравственог потенцијала производних запата.

Све што је овдје речено за запате говеда који служе за производњу млијека, важи и за запате свиња и живине који се гаје ради производње свињског и животињског меса. Мјере опреза и превентиве здравствене заштите морају и у таквим запатима да буду заступљене. Укратко речено, ветеринари који су запослени или се по уговору врше услуге у узгојима са интензивном сточарском производњом, морају бити специјализовани стручњаци за сва питања за која је надлежна ветеринарска служба у оквиру такве производње, без обзира на то којој се грани сточарства ради. Да би се могло располагати таквим стручним знањем, потребно је не само пратити савремену стручну литературу него и упознати технолошки процес такве производње на одговарајућим објектима прије него што се ступи у такву производњу, односно прије него што се преузму одређене обавезе које спадају у надлежност ветеринарског стручњака.

Вјештачко осјемењавање као мјера за унапређивање сточарства

Мјера која би требала највише да допринесе унапређивању сточарства, нарочито говедарства, несумњиво је вјештачко осјемењавање. Чињеница да се сјеменом једног одабраног бика на овај начин може осјеменили више хиљада плоткиња, за разлику 80 — 120 плоткиња у природном парењу, најбоље говори колика је предност вјештачког осјемењавања за унапређивање говедарства и колика је његова селекцијска улога, с обзиром на могућност повећања степена сродности који доводи до бржег уједначавања широког обима популација са високо израженим производним својствима.

Вјештачко осјемењавање има предност над природном оплодњом и у томе што се бик у природном парењу може служити највише 3 до 4 године, док се елитни расплодњаци код вјештачког осјемењавања могу употребљавати и преко 5 година. Међутим, и поред свих ових предности, вјештачко осјемењавање у говедарству на подручју наше републике није се проширило у оним размјерама колико је то било могуће. То је највише ометало одсуство једне добро постављене свеобухватне мелиоративне политике у сточарству, у оквиру које би нашла мјесто и ова зоотехничка мјера у оним општинама гдје за њу постоје објективне могућности. Према томе, да би ова мјера могла дати оне резултате који се од ње могу очекивати и да би Центар за вјештачко осјемењавање који располаже биковима потребних приплодних својстава био што више искоришћен, било би нужно што прије средити нека организациона питања у оним општинама у којима заиста постоје услови за спровођење ове зоотехничке мјере. Потребно је, наиме, општинским прописом одредити подручја у којима би се ова мјера спроводила; изградити и опремити пунктове на којима би се вршило вјештачко осјемењавање крава, опремити ветеринарску службу превозним средством које би омогућило стручном особљу да свакога дана у одређено вријеме обилази такве пунктове и на основу таквог прописа елиминисати из приплода све бикове приватних власника на тим подручјима.

Ако би се тако организовало вјештачко осјемењавање обезбиједило уредно транспортовање сјемена од Центра до ветеринарских станица и омогућило ветеринарским станицама да оспособе по једног или двојицу стручњака који би спроводили ову зоотехничку мјеру, онда би и успјеси били сигурни, поготову ако би се упоредо са овом мјером редовно спроводиле и контрола и селекција женских расплодних грла у вези са њиховим производним својствима, те постепено попуњавао број редуцираних бикова путем додјелљивања расних расплодњака оним рејонима гдје се не спроводи вјештачко осјемењавање плоткиња. Ово би, несумњиво, допринијело да се говедарство у нашој републици врло брзо поправи и подигне на већи степен производње. Радити

и даље без плана и система значило би компромитовати једну веома корисну зоотехничку мјеру која може најбрже да утиче на поправку расног састава домаћег говечета и која је без резерве прихваћена од стране произвођача.

Није на ветеринарској служби да сама ријеша овај проблем на начин како смо га изложили, али је на њој да укаже на то и да, уз добро постављену организацију, преузме на себе обавезу и одговорност за савјесно спровођење ове зоотехничке мјере на подручју гдје се примјењује, као и да посвети посебну бригу лијечењу стерилитета код оних плоткиња које би тим путем биле откривене. Разумије се да је дужност ветеринарских станица да се оспособе за спровођење вјештачког осјемењавања и сузбијање стерилитета онамо гдје се за то још нијесу оспособиле.

Центар за вјештачко осјемењавање стоке треба што прије да приступи прогеном тестирању бикова који служе за вјештачко осјемењавање плоткиња, на бази уговора који би склопио са пољопривредним организацијама у чијим би се запатима вршила таква испитивања.

Селекција, матично књиговодство и вјештачко осјемењавање морају ићи упоредо, па да би се то са једног мјеста организовало и пратило, Центар за вјештачко осјемењавање морао би имати једног или двојицу агронома-сточара који би заједно са ветеринарима спроводили ове важне узгојне мјере, првенствено на друштвеном сектору. Истина, да би се те мјере могле ефикасно спроводити, биће потребна и извјесна финансијска средства, која омогућавају сакупљање података и евидентирање селекције, праћење производње и прогеног тестирања расплодњака.

Сточни промет и сточне пијаце

Велику улогу у здравственој заштити стоке од сточних зараза има сточни промет, укључујући и сточне пијаце. Један је такође од важних задатака ветеринарске службе у наредном периоду да подвргава сталној контроли не само промет стоке који се врши средствима јавног саобраћаја већ и промет стоке која се гони пјешнице. Пошто је промет стоке која на пијацу стиже пјешнице и најопаснији за ширење сточних зараза, ветеринарска служба треба да предузима потребне мјере како би се такав промет онемогућио без прегледа и ветеринарских пропратних докумената.

Посебан значај и обавезу у погледу праћења здравственог стања стоке и кретања сточних зараза (у смислу Основног закона о заштити стоке од сточних зараза) има ветеринарска контрола сточних пијаца.

У нашој републици има већи број мањих пијаца изван општинских сједишта које нијесу ни ограђене ни уређене. Стока се на таквим пијацама најчешће продаје без одговарајућих пасоша, јер на њима није обезбијеђено ни издавање ни пренос сточних пасоша, нити такве пијаце контролише ветеринарска служба. Понегдје се не придаје довољно пажње ни оним сточним пијацама које се налазе у сједиштима општина. Оне или нијесу ограђене или је ограда више симболична, не чисте се после затварања, не врши се повремена дезинфекција, често нема ни службеника који издаје и преноси сточне пасоше, а нијесу ријетки ни такви случајеви да ни ветеринар не дође пијачним даном на сточну пијацу, и ако је по закону на то обавезан. Ово показује да се понегдје и ветеринари оглушују о профилактичне мјере које имају велики значај за спречавање ширења сточних зараза, а да и не говоримо о погодностима које представљају сточне пијаце за ветеринарско просвјешћавање сточара, нарочито у вези са питањима која се тичу искорјењивања рђавих навика које доприносе ширењу заразних и паразитарних болести заједничких људима и животињама.

Имајући све ово у виду, ветеринарска служба треба да буде заинтересована да, уз помоћ надлежних органа, регулише одржавање сточних пијаца на начин који одговара ветеринарско-санитарним прописима и да здравствену контролу стоке на сточним пијацама за вријеме њиховог одржавања претпоставља свим другим службеним пословима.

Спровођење законских прописа о забрани клања телаци

Савезним прописом забрањено је клање телаци буше до 60 килограма живе мјере, бушиних крижанаца до 90 кг и телаци племенитих раса до 120 кг, и то ради повећања производње меса, које се све више тражи на тржишту. Ветеринарској служби је стављено у задатак да се стара о спровођењу у живот поменутог прописа, иако она у већини општина не успијева да то постигне. Ово се види из извјештаја који говоре о кријумчарењу телећег меса, које се забраном клања телаци на кланицама све више повећава. Тај шверц телећим месом ветеринарска служба није у стању сама да сузбије, али она је дужна да указује на то надлежним органима како би се пронашло сврсисходно рјешење, тј. организовали откуп и тов телаци изложене пријевременом клању. Према томе, све док се не организује откуп и тов телаци, биће тешко, бар у нашим приликама, гдје се ради о телету буше и устаљеним навикама произвођача да телад рано кољу, да се до краја спроводе савезни прописи, али је ветеринарска служба, односно инспекција, дужна да предузима мјере како би се скривено клање телаци бар svelo на најмању мјеру.

Ветеринарска инспекција

На овом мјесту није потребно посебно говорити о задацима ветеринарске инспекције, јер сви они задаци о којима смо говорили односе се и на инспекцију, поготово тамо гдје су управници ветеринарских станица у исто вријеме и овлашћени ветеринарски инспектори. Према томе, инспекција је прва позвана да се стара о организовању и извршавању ових и сличних задатака. Она треба да уочава проблеме и да их сама рјешава гдје је то могуће као и да предлаже и помаже ветеринарској служби и органима управе при рјешавању проблема и задатака из надлежности ветеринарске службе. Та служба треба да има потпору у инспекцији у вези са организационим и другим питањима, јер она делује у име органа управе било кад врши надзор и усмјерава рад ветеринарске службе на подручју општине било кад јој помаже у организовању и обезбјеђивању финансијских средстава ради извршавања оних задатака за које је заједница посебно заинтересована.

Дијагностичка служба

Посебан значај у цјелокупном раду ветеринарске службе има дијагностика тј. Дијагностичка станица која испитује заразни и други материјал што јој достављају општинске ветеринарске станице и инспекција. На основу тих испитивања и добијених резултата, теренска служба може да предузима одговарајуће мјере приликом појаве сточних зараза и паразитарних инвазија, као и да оцјењује ваљаност и употребљивост за људску исхрану животних намирница животињског поријекла. Значај ове установе за ветеринарску службу утолико је већи, што је то једина установа ове врсте у Републици, за разлику од осталих република, гдје постоји више сличних институција, поред факултета и научних установа.

Нема сумње да ће у склопу мјера које се буду предузимале за унапређивање сточарске производње у Седмогодишњем плану развоја привреде у нашој републици, ова установа имати много обимније и одговорније задатке, а то неопходно захтијева да се повећа њен стручни кадар, који је сада практично сведен на једног ветеринара, и да се путем стручног усавршавања тај кадар што прије припреми и оспособи, како би могао и одговорно обављати дијагностичко-лабораторијске послове које од њега буде захтијевала теренска ветеринарска служба, позвана да спроводи и извршава оне задатке о којима смо напријед говорили. Са овим

у вези морамо се дотаћи још једног питања — новог начина финансирања Ветеринарске дијагностичке станице која је ушла у састав Завода за унапређивање пољопривреде. Прије интеграције она је, постојала као самостална републичка буџетска установа, што јој је омогућавало да своје услуге, тј. лабораториске претраге, врши бесплатно. Треба нагласити да је цио буџет ове установе у 1963. години износио око 7 000 000 динара. Фузијом Ветеринарске дијагностичке станице са Заводом за унапређивање пољопривреде прешло се на нови начин финансирања који је искључио дотације, па је самим тим и ова установа морала прећи на наплаћивање својих услуга. Нема сумње да ће ово створити потешкоће, нарочито за извјесно вријеме, док се у фондовима и буџетима општинских скупштина не буду обезбиједила финансијска средства за плаћање лабораторијских претрага и других услуга које ће вршити стручњаци ове установе за рачун општинских ветеринарских станица и ветеринарске инспекције, тј. по њиховим захтјевима.

Међутим, да би се ова установа могла издржавати од услуга које ће вршити корисницима, она треба да прошири обим своје дјелатности, а то ће јој бити могуће тек онда кад буде бројно повећала и стручно оспособила за одређене послове потребан стручни кадар. Све док ово не буде постигла, она неће моћи да покрива своје расходе приходима и, што је још важније, она са једним ветеринаром неће моћи да рјешава све сложенију проблематику коју ће јој наметати интензивирање сточарске производње. Ово наглашавамо стога што сматрамо да ће од могућности рада ове установе увелико зависити дјеловање и ефекат рада цјелокупне ветеринарске службе у Републици. Кад имамо пред очима да ће од тога зависити и здравствена заштита сточног фонда и људског здравља, онда се поставља питање, да ли је сврсисходно да се и оваква установа издржава искључиво од својих услуга, а поготово прије него што јој се омогући да понуди радна мјеста потребним стручњацима и прије него што их оспособи за одређене специјалистичке послове кроз које ће остваривати такве приходе.

На крају желимо да укажемо још на једно питање којему ће ветеринарска служба у будућем свом раду морати да посвети више пажње; ријеч је о интензивнијем и планском раду на сузбијању неких паразитарних обољења заједничких људима и животињама. Овдје, прије свега, мислимо на цистицеркозу и

ехинококозу, које су у знатној мјери раширене на неким подручјима наше републике. С обзиром на начин ширења ових инвазионих болести, биће неопходно заинтересовати све факторе који могу да допринесу њиховом искорјењивању. Овдје мислимо првенствено на здравствену службу, просвјетне установе, друштвено-политичке организације, органе управе и др., јер без тога ветеринарска служба неће моћи сама да постиже резултате који се од ње очекују.

Резимирајући досадашње резултате рада ветеринарске службе у нашој републици на XV годишњој скупштини Друштва ветеринара и ветеринарских техничара СРЦГ и указујући на најважније задатке који јој предстоје у току Седмогодишњег програма развоја сточарске производње, ми смо увјерени да ће ова служба и ово друштво са истим еланом и енергијом наставити да остварују нове успјехе и резултате.